

NEUVOLAN PERHETUEN TOIMINTAMALLI Käsikirja

Satu Kujala
Taina Kultanen
8.8.2008

SISÄLLYSLUETTELO

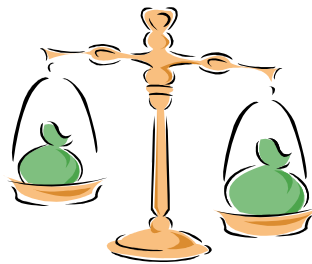
1. NEUVOLAN PERHETUKI.....	3
1.1 Neuvolan perhetuen tarve	3
1.2 Perheiden tyypillisimpiä pulmatilanteita	4
1.3 Perhetukeen ohjautuminen	7
1.4 Perhetuen menetelmiä	7
1.4.1 Perhetilanteen kuvaus.....	8
1.4.2 Suunnitelmallinen keskustelu	8
1.4.3 Havainnointi	8
1.4.4 Mallintaminen	8
1.4.5 Arviointi	9
1.5 Perhetuen apuvälineitä	9
1.5.1 Arviointimenetelmät.....	9
1.5.2 Puheeksi ottamisen apuvälineitä	11
1.6 Perhetuen ajankäyttö	14
1.7 Parityöskentely	14
1.8 Kirjaaminen perhetuessa	14
2. PERHETAPAAMISTEN TOIMINTAMALLIT	15
3. PERHETUEN TYÖNTEKIJÄ.....	22
3.1 Perhetukityöntekijä	22
3.2 Koulutustavoitteet	22
3.3 Työnohjaus	22
4. VERKOSTOITUMINEN.....	22
4.1 Perhetukityöntekijän ja neuvolan terveydenhoitajan yhteistyö	22
4.1.1 Neuvolatiimi.....	22
4.2 Yhteistyötahot	24
LÄHTEET	25
Liite 1	27
Liite 2	28

1. NEUVOLAN PERHETUKI

Neuvolan kotiin suunnattu perhetuki on tarkoitettu täydentämään neuvolan toimintaa. Se kohdentuu neuvolaikäisten lasten perheisiin. Perhetuessa on yleensä kyse varhaisesta tukemisesta, pulman ollessa pieni, eikä ole vielä aihetta ottaa yhteyttä erityistyöntekijöihin.

Tämä neuvolan perhetuen käsikirja syntyi Perheen voimavaraistaminen neuvolatyön avulla – hankkeen aikana 1.4.2006-30.6.2008 (ESLH 2006-03839/So-62). Käsikirjassa on erilaisia ohjautumispolkua perhetukeen sekä perhetapaamisten neljä eri toimintamallia. Siinä on koosteita perhetuen verkostoitumisesta sekä menetelmistä ja apuvälineistä käytettäväksi erilaisissa perhetilanteissa.

1.1 Neuvolan perhetuen tarve

Neuvolan perhetukea tarvitaan silloin:

kun perhe ei enää koe selviävänsä tilanteesta omin avuin
esim. kasvatusongelma

kun ongelma laajenee perheen ponnisteluista huolimatta
esim. ongelmat lapsen nukkumisessa, imetysoongelma

kun perhe ei pysty selvittämään asiaa keskenään vaan tarvitsee ulkopuolisen henkilön apua tilanteen käsittelyssä
esim. parisuhdeongelmat

kun terveydenhoitaja tai muu ammattihenkilö perheen kanssa keskusteltuaan katsoo laajemman selvittelyn tarpeelliseksi
esim. pienikokoisten lasten ruokailutilanteiden seuranta

kun terveydenhoitaja tai muu ammattihenkilö keskusteltuaan perheen kanssa kokee, että perhe tarvitsee enemmän tukea kuin neuvolan määräraikaistarkastuksissa pystytään antamaan
esim. nuori / iäkäs ensisynnyttäjä

kun mielialakyselyssä on pisteitä 13 tai enemmän eikä äiti ole halukas ottamaan muuta tukea vastaan

Ongelma voi poistua perheen omin voimin. Mikäli näin ei tapahdu, neuvolan perhetuki voi oman terveydenhoitajan kanssa auttaa tilannetta selkiintymään ja yhdessä perheen kanssa löytää ”oikeita välineitä” asian ratkaisemiseksi. Sen jälkeen, kun perhe tuntee selviytyvänsä omin voimin, oma terveydenhoitaja jatkaa yhteistyötä perheen kanssa neuvolan terveyden edistämissuunnitelman mukaisesti.

1.2 Perheiden tyypillisimpiä pulmatilanteita

Neuvolassa kohdataan erilaisia lapsen sekä perhetilanteisiin liittyviä ongelmia. Toimintamalliin on koottu mahdollisia ongelmiin liittyviä syitä sekä hyväksi todettuja, erilaisia kirjallisuuskatsauksissa esiin tulleita ja omaan työkokemukseen perustuvia menetelmiä:

- ongelmat lapsen nukkumisessa
  - vanhempien jaksaminen, nukkumisympäristö, päivärytmi
    - tassuhoito
    - tukijoukot
- lapsen itkuisuus
  - varhainen vuorovaikutus
  - päivärytmin selvittely
  - somaattisten oireiden selvittely(korvatulehdus, virtsatulehdus, ihottuma, vatsavaivat)
    - kapalointi
    - lehtinen: Vauvahieronta
    - virikkeellistä yhdessäoloa lapsen kanssa
    - säännöllinen päivärytmi
    - lääkärintarkastus tarvittaessa
- koliikki
  - vanhempien jaksaminen
    - kapalointi
    - tukijoukot
    - lehtinen: Vauvahieronta
    - tarvittaessa vyöhyketerapia
    - lehtinen MLL Vauvan koliikki
- imetysongelmat
  - Imetysote, imetysasento, imetysrytmi
    - imetysohjanta ja äidin tukeminen
    - äidin omasta voinnista huolehtiminen
    - lehtinen: Imetys Yhteisen matkamme alku
- syömisen vaikeudet
  - ruokahaluttomuus
  - ali- tai ylipaino
  - ummetus
  - vaikeudet ruokailutilanteessa
    - ruokailuajat
    - oikea ravitsemus
    - lääkärintutkimus
- kasvatukselliset pulmat
  - yliviilkaat, aggressiiviset, vetäytyvät lapset
  - vaikeudet rajojen asettamisessa
  - vanhempien ristiriitaiset kasvatuskäsitteet
  - vanhemman epävarmuus lapsen hoidossa
  - sisarkateus
    - video: Turvalliset rajat, Tuomo ja Teemu Turusen toivot -video
    - lomake: Vanhemmuuden roolikartta
    - tarvittaessa psykologi/perheneuvola

- lehtinen: Pikku myyt irrallaan, MLL Sisärukket nahistelevat ym.
- vertaistukitoiminta
- huoli lapsen kehityksestä
  - ei selviydy ikätasoisesti
    - havainnointi, selvittely ja vanhempien ohjeistaminen lapsen luonnollisessa ympäristössä
    - tarvittaessa lääkäri/fysioterapia/toimintaterapia/psykologia
    - kehitystä tukeva viriketoiminta
- vanhemmuuden pulmatilanteet
  - vanhemmaksi kasvamisen vaikeus
    - lomake: Vanhemmuuden roolikartta
    - lehtinen: MLL:n viesti äideille ja isille Näin syntyy hyviä vanhempia
    - vertaistukiryhmiin ohjaaminen, saattaminen
    - tarvittaessa psykologi tai perheneuvola
  - vuorovaikutuksen vaikeus lapsen kanssa
    - mallin antaminen eri tilanteisiin
    - haastattelulomake: Leikki-ikäisen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta tukeva haastattelu
    - video: Riittävän hyvä vanhemmuus
    - Käsikynkkä-ryhmään ohjaaminen
    - rajojen asettamisen opettelu
    - video: Turvalliset rajat
    - leikit, laulut, pelit, yhdessä tekeminen ja oleminen
    - tarvittaessa psykologi tai perheneuvola
  - väsymys, uupumus ja epävarmuus
    - EPDS-mielialakysely
    - virkistäytymismahdollisuuksien selvittely
    - asioiden tärkeysjärjestyksen selvittely
    - tukijoukot (sukulaiset, perhetyö)
    - vertaistukitoiminta
    - tarvittaessa mielenterveyspalvelu
  - ongelmat ajankäytössä, vastuun jakamisessa vanhempien kesken
    - lomake: Vanhemmuuden roolikartta
    - lomake: Minä – vanhempana – puolisona -perheenä
    - tukijoukot, lastenkaitsijat
    - selkeä päiväohjelma
- riskejä perhetilanteessa
  - monilapsisuus
    - perheen jaksaminen
    - lapsen yksilöllinen huomioiminen
    - parisuhteen hoitaminen
  - uusperhe
    - perheen jaksaminen

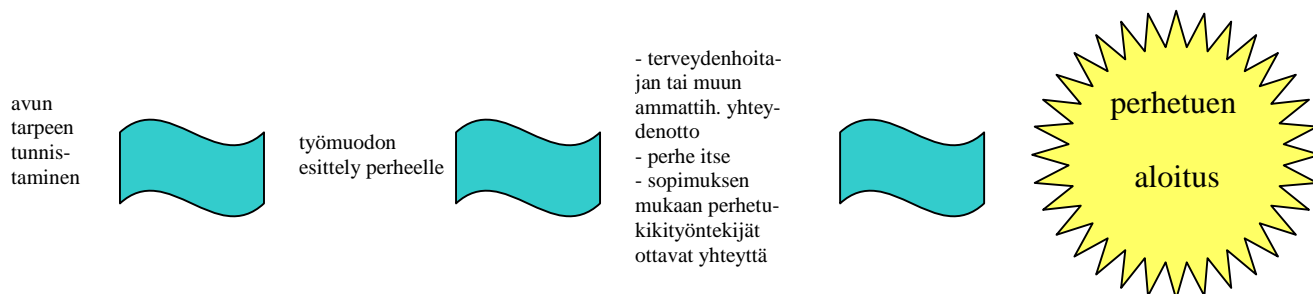
- lapsen yksilöllinen huomioiminen
- parisuhteen hoitaminen
- lehtinen: Vinkkejä äiti- ja isäpuolille
- monikkoperheet
  - perheen jaksaminen
  - lapsen yksilöllinen huomioiminen
  - parisuhteen hoitaminen
  - vertaistukitoiminta
- yksinhuoltajaperheet
  - vanhemman jaksaminen
  - tukijoukot, perhetyö
  - vertaistukitoiminta
  - käytännön asioissa tukeminen
- taloudelliset vaikeudet ja työttömyys
  - käytännön asioissa tukeminen ja ohjaaminen
  - lapsen/lasten hyvinvoinnin turvaaminen
  - vertaistukitoiminta
- sosiaalisen tuen puute
  - vertaistukitoiminta
- monikulttuurinen perhe/maahanmuuttajaperhe
  - käytännön asioissa tukeminen ja ohjaaminen
  - vertaistukitoimintaan saattaminen
- päihdeongelmat
  - lomake: Audit-kysely
  - lapsen/lasten hyvinvoinnin turvaaminen
  - A-klinikka
- nuori/ vanha äiti
  - äitiyden tukeminen
  - lapsesta iloitseminen
  - käytännön asioissa tukeminen ja ohjaaminen
  - vertaistukitoiminta
- äidin masennus tai perheen mielenterveysongelmat
  - EPDS– tai Beck-mielialakysely
  - lapsen/lasten hyvinvoinnin turvaaminen
  - kirjanen: Miten autan lastani Opas vanhemmille, joilla on mielenterveyden ongelmia
  - kirjanen: Tapa tahtoo tietää
  - tukijoukot
  - mielenterveyspalveluihin saattaminen
- parisuhdeongelmat
  - lomake: Parisuhteen tyytyväisyyden arviointi
  - lomake: Parisuhteen roolikartta
  - lomake: Kartoita parisuhdettasi
  - lomake: Parisuhdeväkivaltakysely
  - perheasiainneuvottelukeskus
- vanhempien ero
  - video: Avioero voi kohdata ketä tahansa
  - perheasiainneuvottelukeskus
  - vertaistukitoiminta: eroryhmät vanhemmille sekä lapsille

- lehtinen: MLL Vanhempien ero, Väestöliitto
Ero pohdintoja pikkulapsivaiheessa
- muutot
  - vertaistukitoiminta
  - paikkakunnan tarjoamat palvelut
- sairaus, kuolema
  - käytännön asioiden selvittelyä
  - vertaistukitoiminta
  - selvittelyä miten lapsi kokee vanhemman sairauden tai kuoleman
  - lehtinen: MLL Lapsen suru

1.3 Perhetukeen ohjautuminen

Terveystenhoitaja tai muu ammattihenkilö voi suositella perheelle perhetukea ja antaa perhetukityöntekijöiden yhteystiedot, jotta vanhemmat voivat tilata ajan. Terveystenhoitaja tai muu ammattihenkilö voi myös soittaa perhetukityöntekijöille ja varata perheelle ajan tai perhetukityöntekijät ottavat perheeseen yhteyttä. Perheen voi ohjata neuvolakäynniltä suoraan perhetukityöntekijän luokse. Neuvolan yleisissä tiloissa tulisi olla perhetuen esite sekä käyntikortteja, jotta perhe/vanhemmat voivat tarvittaessa itse ottaa yhteyttä.

Kuviossa 1. kuvataan eri yhteydenottovaihtoehdot asiakkuuteen

Tapaaminen perheen kanssa pyritään sopimaan mahdollisimman pian. Tavoite on 1-2 viikon kuluessa yhteydenotosta. Lähtökohtana on ollut tapaaminen perheen kotona, mutta asiakkaan halutessa voidaan tavata myös neuvolan tiloissa. Otettaessa yhteyttä perheeseen ensimmäisen kerran, kerrotaan perhetukityöhön liittyvän vähintään kaksi kotikäyntiä. Käynnillä tavataan mielellään kaikki perheenjäsenet. Työskentely on pariryötä, joko toisen perhetukityöntekijän tai perheen oman terveydenhoitajan kanssa.

1.4 Perhetuen menetelmiä

Perhetukitapaamiseen valmistaudutaan varaamalla riittävästi aikaa. Perhetukityössä painottuu perheen omat oivallukset, ratkaisut ja päätökset. Tarvittaessa työntekijä voi tukea perhettä antamalla neuvoja ja toimimalla mallin antajana.

1.4.1 Perhetilanteen kuvaus

Ensimmäisellä käynnillä vanhempien kanssa keskusteltaessa täytetään perhetilanteen kuvauslomake (Liite 1). Toivottavaa olisi, että koko perhe olisi läsnä. Kuvauslomakkeeseen kirjataan suunnitelman laadinnassa mukana olevat henkilöt sekä perheeseen liittyviä asioita esim. perherakenne, työssäkäynti, harrastukset tai muuta oleellista asiaa. Perheelle esitettäviä kysymyksiä ovat mm. mitkä asiat he ajattelevat voimavaroikseen, mikä on perhetuen tarve, perheen tämänhetkinen tilanne, mitä keinoja he ovat käyttäneet ongelman ratkaisemiseksi sekä miten perhe saisi muutosta tilanteeseensa. Lopuksi vanhemmilta kysytään lupa olla yhteydessä omaan terveydenhoitajaan, ellei terveydenhoitaja ole mukana ja merkitään rasti oikeaan valintaruutuun.

1.4.2 Suunnitelmallinen keskustelu

Käynneillä annetaan perheelle aikaa kertoa omasta tilanteestaan. Vanhempien kanssa luodaan mahdollisimman luottamuksellinen ja tasavertainen suhde. Keskustelu perustuu suunnitelmallisuuteen ja siinä pyritään käyttämään sellaisia ratkaisu- ja voimavarakeskeisiä menetelmiä, joista oletetaan perheen hyötyvän.

1.4.3 Havainnointi

Keskustelua ja haastattelua täydentää havainnointi. Havaintoja tehdään esim. vanhemman ja lapsen sekä koko perheen välisestä vuorovaikutuksesta. Perheen tapaaminen kotona on luontevaa, jolloin havainnoimalla saatu tieto on aidompaa kuin neuvolassa. Ympäristöä huomioimalla nähdään, miten perheen arki sujuu.

Parityöskentelyssä perhetilanteen seuraaminen mahdollistuu paremmin kuin yksin.

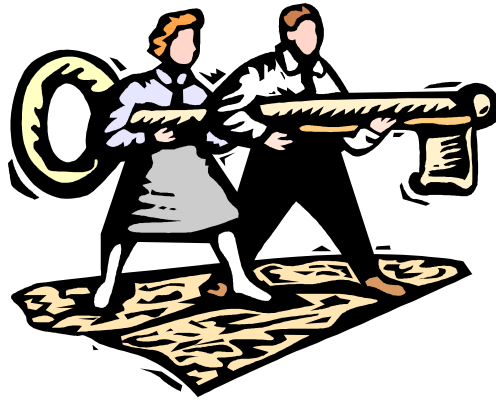
1.4.4 Mallintaminen

Mallintamisen tehtävänä voi olla esim. opettaminen, ohjaaminen, neuvojen antaminen, kannustaminen, tukeminen tai auttaminen. Ensisijaisesti pyritään saamaan perhe itse ratkaisemaan ongelma, koska tarkoituksena on edistää perheen voimavaraistavaa toimintaa. Perhe tarvitsee joskus myös suoraa ratkaisumallia, jolloin neuvotaan miten jokin asia voidaan tehdä. Terveydenhoitajan työkuvaan on liittynyt vahvasti konkreettisten neuvojen anto. Useimmat perheet myös odottavat sitä. Perheelle kerrotaan eri vaihtoehtoista ja keskustellaan niistä sekä annetaan tutkimuksiin perustuvaa ajankohtaista tietoa. Näin pyritään löytämään yhdessä perheen kanssa sopiva ratkaisu. Perheen kiinnostuksesta riippuen tai asian selventämiseksi ohjataan vanhempia hakemaan lisätietoa netistä, kirjastosta tms. Myös käytettävissä olevia videoita lainataan heille tarpeen mukaan.

Mallintamista on myös lapsen tunteiden ja tarpeiden tulkitseminen vanhemmille vuorovaikutustilanteissa esim. ”Huomasitko, miten lapsi hymyili sinulle takaisin.”

1.4.5 Arviointi

Työtavan kehittämisen kannalta arvioiminen on tärkeää. Viimeisellä kotikäynnillä molempia vanhempia pyydetään täyttämään perhetukityön arviointilomake (Liite 2). Vanhemmilta kysytään lomakkeella, tunsivatko he saavansa apua, käsiteltiinkö heidän haluamiaan asioita sekä oliko käyn-
tejä riittävästi. Vastausvaihtoehtoina on kyllä, osittain, ei lainkaan. Perheen tyytyväisyyttä perhetukityöstä mitataan kouluarvosanana 4-10. Arviointilomakkeessa on myös mahdollisuus esittää toiveita ja antaa muuta palautetta.

1.5 Perhetuen apuvälineitä

Perhetukityössä voidaan keskustelun lisäksi käyttää lukuisia erilaisia apuvälineitä ja arviointimenetelmiä perhetilanteen kartoittamiseksi ja perheen voimaannuttamiseksi. Käytetyimpiä ovat olleet lasten kasvatukseen liittyvät monisteet. Jonkin verran on myös näytetty aiheeseen liittyviä videoita. Tukimateriaalia on kerätty Väestöliiton ja MLL:n internet sivuilta. Käytetyin on ollut MLL:n internet sivuilta kopioitu Kadonneen sovun metsästys-peli.

1.5.1 Arviointimenetelmät

- **EPDS- mielialakysely**
  - o 10 kysymystä, kokonaispistemäärä 0-30
  - o yli 10 pistettä saaneiden äitien mielialaa on syytä seurata tarkemmin ja kartoittaa tuen tarvetta sekä havainnoida äidin ja vauvan vuorovaikutusta
  - o 13 pistettä tai enemmän herättää vahvan epäilyn synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, synnytyksen jälkeisestä post traumaattisesta stressireaktiosta tai ahdistuneisuudesta
    - Keskustellaan seuraavista auttamistahoista esim. psykiatrisen poliklinikka, omalääkäri, psykologi tms. Voidaan ehdottaa myös psykiatrisen sairaanhoitajan kutsumista mukaan seuraavaan tapaamiseen

- 18 pistettä tai enemmän, kyseessä on yleensä vähintään keskivaikea masennus, jolloin on tärkeää olla aktiivinen avun tarjoamisessa. Varataan aika sovituille auttamistaholle ja seurataan avun saantia
  - käytetään yleensä epäiltäessä masennusta raskausaikana tai synnytyksen jälkeen (Käytetty esimerkissä kaksi)
  - tulostettavissa FSTKY:n lomakkeistosta lomake 4406/8.2007
- **Beck depressioasteikko**
- kysymyksiä 21. Kokonaispistemäärä 0-63
  - 13-18 pistettä merkitsee lievää masennusta. Kysely uusitaan kahden kuukauden kuluttua oman terveydenhoitajan tai perhekäytöntekijän toimesta
  - 19-29 pistettä, kyseessä on kohtalainen tai keskivaikea masennus. Keskustellaan seuraavista auttamistahoista esim. psykiatrisen poliklinikka, omalääkäri, psykologi tms. Voidaan ehdottaa myös psykiatrisen sairaanhoitajan kutsumista mukaan seuraavaan tapaamiseen
  - 30 pistettä tai yli kuvastaa vaikeaa masennusta. Pyritään varamaan aika mielenterveyspalveluihin
  - käytetään epäiltäessä vanhemman masennusta
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.terveysportti.fi
- **Parisuhteen tyytyväisyyden arviointi (FSTKY, Lomake 4212/11.2001)**
- 12 arviointikohtaa, täytetään ajatellen kyseistä päivää
    - molemmat puoliset täyttävät oman lomakkeensa
    - molemmat lukevat toistensa arvion
- **AUDIT – kymmenen henkilökohtaista kysymystä alkoholinkäytöstä**
- riskiraja on 8 pistettä. Keskustellaan ja kartoitetaan tuen tarve
  - kun pistemäärä on 20 tai enemmän suositellaan A-klinikalle hoitoon hakeutumista tai ehdotetaan A-klinikan sairaanhoitajan kutsumista mukaan seuraavaan tapaamiseen
  - käytetään selvittämään vanhemman alkoholinkäyttöä
  - tilattavissa ilmaiseksi Stakesin sivuilta Internetistä osoitteesta www.alkoholiohjelma.fi

1.5.2 Puheeksi ottamisen apuvälineitä

- Vanhemmuuden roolikartta

- vanhemmuuden roolikarttaa voidaan käyttää apuvälineenä jäsentämään ja havainnollistamaan vanhemmuutta
- siinä on viisi pääroolia, joilla kullakin on 6-9 alaroolia
- vanhempien kokemusta pääroolien kehitysasteista voidaan arvioida esim. piirtämällä kustakin pääroolista ympyrä. Mitä suurempi ympyrä on sitä kehittyneempi kyseinen vanhemmuuden rooli on. Ympyrän sijainnilla voidaan ilmaista sitä miten läheinen tai etäinen jokin rooli on.
- alaroolien kehitysasteet merkitään roolikarttaan plussilla ja miinuksilla seuraavasti: ylikehittynyt ++, sopivasti kehittynyt +, alikehittynyt -, puuttuu kokonaan --.
- pyritään täyttämään kartta yhdessä vanhempien kanssa
- Vanhemmuuden roolikartta, käyttäjän opas (Marja-Liisa Helminen, Mari Iso-Heiniemi)

- Parisuhteen roolikartta

- parisuhteen roolikartta tarkastelee kahden aikuisen ihmisen vuorovaikutusta, yksilöllisiä motiiveja ja ulkopäin tulevia rooliodotuksia.
- roolit on jaettu kolmeen hierarkkiseen tasoon:
  1. Motiivirooleja ovat roolikartan pääroolit: rakastaja, arjen sankari, rajojen kunnioittaja, kumppani ja suhteen vaalija.
  2. Tavoiteroolit kuvaavat toiminnan eri muotoja, pitävät sisällään useita tekoja.

Tavoiteroolien kehitysastetta voidaan arvioida ja merkitä roolikartalle seuraavasti :

    - ++ ylikehittynyt rooli
    - + sopivasti kehittynyt rooli
    - alikehittynyt
    - puuttuva rooli
    - 0 vääristynyt vihamieliseen toimintaan
  3. Tekoroolit tarkoittavat sitä, minkälaisina konkreettisina tekoina parisuhteen rooleja toteutetaan.
- molemmat puoliset täyttävät oman roolikarttansa
- parisuhteen roolikartta (Airikka, S. & Varsinais-Suomen lasten suojelukuntayhtymä 2003) Parisuhteen roolikartta: käyttäjän opas

- Kartoita parisuhdettasi

- käytetään selvittäessä parisuhdetta
- tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.vaestoliitto.fi toimiva parisuhde

- Minä – vanhempana – puolisona – perheenä

- avoimia kysymyksiä vanhemmuudesta, lapsen kanssa olemisesta, parisuhteesta sekä perheen terveydestä, elämäntavoista ja tämän hetkisestä tilanteesta
- käytetään tukena keskusteltaessa perheen ristiriitatilanteista

- perhetuen moniste (Mukailtu Lastenneuvola lapsiperheiden tukena Opas työntekijöille -kirjasta, Voimavaramittari vauvaperheiden vanhemmalle sivu 299-301)
- **MLL:n viesti äideille ja isille Näin syntyä hyviä vanhempia**
  - kahdeksan vinkkiä vanhemmille vanhemmuudesta
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea
- **Vinkkejä äiti- ja isäpuolille**
  - kahdeksan vinkkiä sopeutumisvaiheeseen uusperheen vanhemmille(Maija Rauhala Äitipuolen käsikirja WSOY 2003)
  - tulostettavissa Pirkka-sivuilta Internetistä osoitteesta www.pirkka.fi/index/hoidetaan/lehtiartikkelit
  - käytetty esimerkissä kaksi
- **Keskustellaan - riidellään – neuvotellaan**
  - riitelyn alkeistaitoja A:sta Ö:hön,
  - neljä vahingollista vakiomallia riitelyssä
  - käytetään käsiteltäessä parisuhdeasioita
  - tulostettavissa FSTKY:n lomakkeistosta, lomake 4207 / 1.2002
- **Miksi lapsi käyttäytyy hankalasti**
  - vinkkejä vanhemmille kiukkutuksen syistä, miten ottaa lapsen kiukku vastaan, keinoja uhmakäisen kanssa toimimisesta sekä positiivisen huomion antamisesta lapselle
  - keinoja vanhemmille eri tilanteissa toimimiseen lapsen kanssa
  - käytetty esimerkissä yksi
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea
- **Lääkkeitä kiukkuun ja rajojen kokeilemiseen**
  - käytetään vahvistamaan vanhemman tietoisuutta lapsen käyttäytymisestä sekä antaa keinoja vanhemmille lapsen kanssa eri tilanteissa toimimiseen.
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea
- **Pikku Myyt irrallaan – lehtileike**
  - 30 kokeiltua tapaa välttää leikki-ikäisen lapsen uhmakohtaus
  - keinoja ja toimintatapoja vanhemmille uhmakohtaustilanteissa
  - perhetuen moniste
- **Sisarukset nahistelevat**
  - vinkkejä sisarusten riitojen kohtaamiseen ja ehkäisyyn
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea
- **MLL Lapsen tukeminen vanhempien eron hetkellä**
  - tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea
- **Auta lastasi nukahtamaan - lehtinen** (Satu Kujala, Taina Kultanen 2005)
  - vinkkejä saada lapsi nukahtamaan sekä tassuhoito-ohjeet
  - perhetuen moniste

- **Hyvää yötä pikkuinen – video** (neuropsykologi Katja Rantala)
  - o käytetään pienen lapsen uniongelmissa
  - o kesto 20 min
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Turvalliset rajat – video** (Suomen Videokeskus Oy)
  - o käytetään lasten kasvatusongelmissa
  - o kesto 20 min
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Riittävän hyvä vanhemmuus – video** (Suomen Videokeskus Oy)
  - o kesto 17 min
  - o käytetään lapsen ja vanhemman vuorovaikutusongelmissa
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Vauvajumppa – video** (Anne Sällylä)
  - o käytetään vuorovaikutusongelmissa ja etsittäessä vinkkejä yhdessäoloon
  - o kesto 20 min
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Tuomo ja Teemu video ”Turusen toivot”** (MLL Työryhmä: Pirjo Lampinen, Seija Sihvola, Peppi Kajanen Terofilmi Oy)
  - o Kasvatuksellisia vinkkejä erilaisten ongelmien, kuten lasten keskinäisten riitatilanteiden myönteiseen ratkaisuun.
  - o kesto 18 min
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Lehtinen: Vauvahieronta ja sylihoito tasapainoisen kehityksen tukena** (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 11). Vaikuttaa positiivisesti vanhemman ja lapsen suhteeseen vahvistaen samalla vauvan elin-toimintoja
  - o lainattavissa Forssan neuvolasta

- **Moniste: Kadonneen sovun metsästys –peli**
  - o käytetään, jos perheessä on kateissa esim. sopu, siisteys tai yhteinen aika
  - o tulostettavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/tukea

- **Kirja: Kiukkukirja Aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään**
  - o kirja tarjoaa eväitä omien ja lapsen tunteiden käsittelemiseen ja kohtaamiseen
  - o lainattavissa FSTKY:n neuvolan perhetuella

- **Kirja: Miten autan lastani Opas vanhemmille, joilla on mielenterveyden ongelmia**
  - o vanhemmille tietoa miten lapsi kokee vanhemman psyykkiset ongelmat
  - o tilattavissa Internetistä osoitteesta Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry. otu@omaisetpsyuusimaa.fi

- **Kirja: Tapa tahtoo tietää**
  - o satukirjamaisesti kerrottu vanhemman masennuksesta 4-7-vuotiaille lapsille
  - o lainattavissa kirjastosta
- **Lapsen suru**
  - o lainattavissa kirjastosta
- **MLL:n Apua!-sarja – Lapsen suru**
  - o tilattavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/ostoskori
- **MLL:n Apua!-sarja – Vanhempien ero**
  - o tilattavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/ostoskori
- **Ero Pohdintoja pikkulapsivaiheessa**
  - o Väestöliiton opaskirjanen erotilanteissa
  - o lainattavissa FSTKY:n neuvolan perhetuelt
- **MLL:n Apua!-sarja – Vauvan koliikki**
  - o tilattavissa Internetistä osoitteesta www.mll.fi/ ostoskori

1.6 Perhetuen ajankäyttö

Perhetuen tavoitteena on tavata perhe kahden viikon sisällä yhteydenotosta, jotta perhe ei joudu odottamaan liian kauan. Perheen voi tavata myös neuvolakäynnin yhteydessä.

Perhetukityöntekijä pyrkii tapaamaan perhettä kahden viikon välein. Tapaamisia tulee olla vähintään kaksi, jotta saadaan tieto tilanteen kehityksestä. Projektin aikana perheen tapaamisia oli keskimäärin viisi kertaa. Tapaamisia ei tule myöskään jatkaa liian pitkään, jotta perhe ei tule riippuvaiseksi työntekijästä. Yhdelle tapaamiselle varattava aika on keskimäärin kaksi tuntia.

1.7 Parityöskentely

Työparityöskentely parantaa havainnointia. Toinen työntekijä voi huomioida enemmän esim. lapset, jolloin vanhemmat voivat enemmän keskittyä keskusteluun. Parityöskentelyssä voidaan tukeutua toiseen tilanteessa kuin tilanteessa. Käynnin jälkeen on tärkeää keskustella työparin kanssa, jotta perheen tilanne ei jää häiritsemään. Saman työparin kanssa työskennellessä yhteistyö toimii helposti, kun tuntee toistensa työparin. Jos työparina on perheen oma terveydenhoitaja, etuna on tuen jatkuvuus neuvolakäynneillä ja tuttu asiakassuhde.

Perheet kokevat tärkeäksi sen, että työntekijä tai -tekijät ovat neuvolasta. Yleisesti perheitä ei ole häirinnyt onko työntekijä vieras vai ennestään tuttu tai onko heitä yksi tai useampi.

1.8 Kirjaaminen perhetuessa

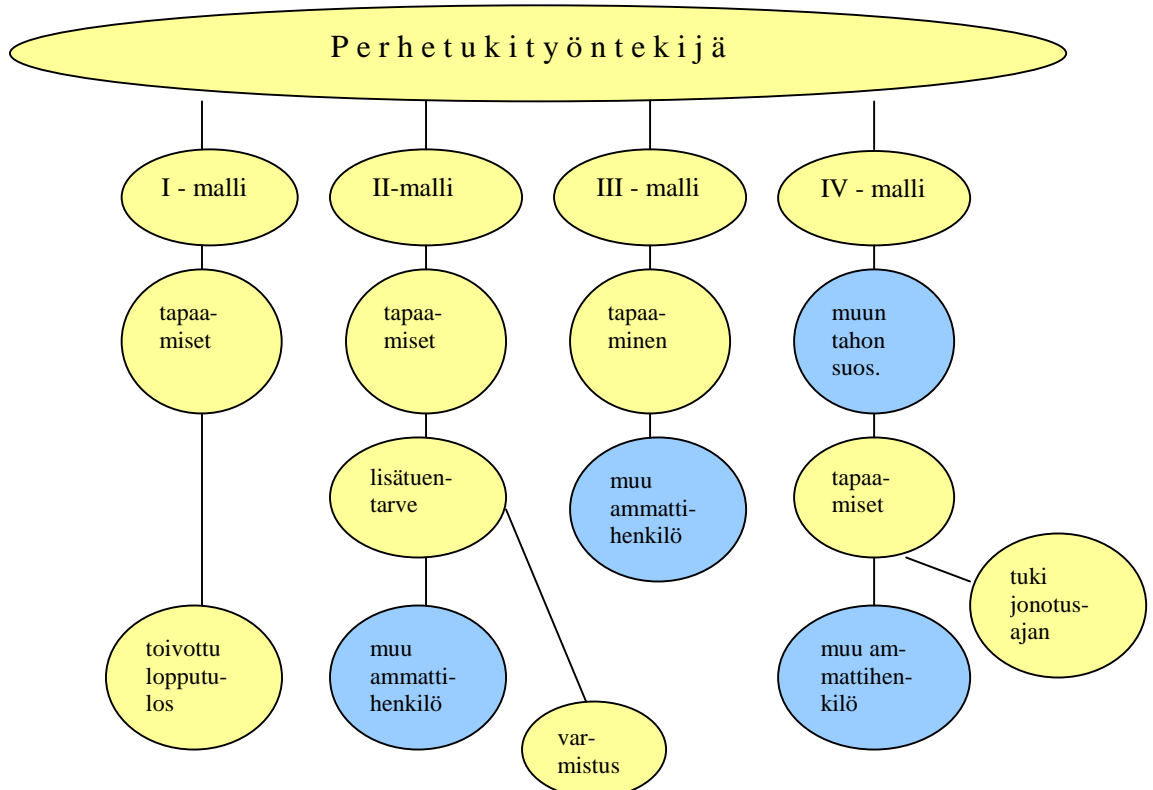
Perheen oma terveydenhoitaja tekee pienen selvityksen ongelmasta ja suosituksesta perhetukeen lapsen papereihin Effican terveydenhoito (th)-

lehdelle. Kaikista lasta koskevista tapaamisista perhetukityöntekijä tekee lyhyen yhteenvedon lapsen th-lehdelle. Vanhempia koskevissa asioissa, kirjataan käynti vanhemman th-lehdelle ja tarvittaessa myös lapsen th-lehdelle.

Yhteenvedoon kirjataan ydinongelmat, sovitut tavoitteet ja jatkosuunnitelmat. Kirjaamisessa pyritään välttämään tulkintoja sekä kirjoittamaan lyhyesti ja ytimekkäästi.

2. PERHETAPAAMISTEN TOIMINTAMALLIT

Kuukausien perhetyökokemuksella on muodostunut erilaisia toimintamalleja sen mukaan, minkälaiseksi on osoittautunut perhetuen todellinen tarve. Aina se ei ole ollut se, jonka vuoksi perhetukea on toivottu. Pääasiassa perhetukityöntekijät ovat yhdessä perheen kanssa päässeet toivottuun lopputulokseen. Joskus on tarvittu useamman tapaamisen jälkeä lisätukea joltain muulta ammattihenkilöltä ja perhe on saatettu toisenlaisen avun piiriin. Joskus on koettu heti ensimmäisellä tapaamisella perheen tuen tarve niin vaativaksi, että heille on varattu aika erityistyöntekijöille. Joissain tapauksissa perhettä tuettiin kunnes he pääsivät tarvitsemallensa ammattihenkilölle. Seuraavassa kappaleessa kuvataan eri toimintamalleja kuviteltujen esimerkkien avulla.

I-malli : Yhteydenoton jälkeen perhetukityöntekijä tapaa sovitusti perheen ja kartoittaa heidän kanssaan tuen tarpeen. Tapaamisia on niin monta, että saavutetaan toivottu lopputulos.

Esimerkki

Äiti ottaa yhteyttä puhelimitse, koska hän tuntee, ettei selviydy leikki-ikäisen tyttärensä kanssa ilman jatkuvia riitoja. Sovitaan tapaaminen kahden viikon päähän.

Kuvaus perheestä

Perheeseen kuuluu äiti ja leikki-ikäinen tyttö. Isäänsä tyttö tapaa melko säännöllisesti. Äidillä ei ole harrastuksia. Isän vanhemmat ovat lähellä. Äidinäiti asuu kaukana.

Tämänhetkinen tilanne

Tytön kanssa äidillä on vaikeuksia. Tyttö on uhmakas ja saattaa osoittaa mieltään jo heti aamusta. Tyttö saattaa myös lyödä. Helposti yhdessä vietetty aika on riitelyä. Hankaluuksia aiheuttaa myös tilanteet, jolloin äidille tulee vieraita. Tyttö hakee silloin kovasti huomiota ja keksi kaikenlaista, mikä häiritsee äitiä.

Perheen käyttämät keinot

He ovat viime aikoina työpäivän jälkeen lähteneet ulos ja äitikin on pitänyt siitä. Melko usein he tekevät yhdessä kotitöitä.

Perhetuen suunnitelma

Äiti kertoo, ettei aina jaksaa viedä kieltoja loppuun asti. Äidin kanssa mietitään, miten hän voi pitää rajat paremmin esim. ”jäähypenkki”. Lapsen hellittelyä ja koskettelua on hyvä lisätä. Vieraiden aikana tyttö voi esittää jotain kivaa heille tai katsella videoita.

Äiti vaikutti itkuiselta ja väsyneeltä. Yhdessä mietitään, mikä auttaisi häntä jaksamaan paremmin. Käynnin lopuksi äidille annetaan keskustelun tueksi Miksi lapsi käyttäytyy hankalasti-moniste (Puheeksi ottamisen apuvälineet, sivu 13). Äidiltä kysytään lupa olla yhteydessä perheen omaan terveydenhoitajaan. Seuraava tapaaminen sovitaan kolmen viikon päähän.

Toinen tapaaminen

Äiti on iloinen tavattaessa. Hän kertoo heidän käyttäneen ”jäähypenkkiä” kaksi kertaa. Toisella kerralla tilanne kesti n. 45 min. Lopulta tyttö istui siinä sovitusti.

Äiti toivoo, että heillä olisi hauskaa silloin, kun he ovat yhdessä. Äidin kanssa keskustellaan ja todetaan, että vanhemmuuteen kuuluu monenlaiset tunteet ja lapsen kanssa ei ole aina hauskaa.

Äiti kertoo saaneensa vahvistusta kasvatustilanteisiin viime tapaamisella. Moniste, jossa oli vinkkejä hankalista tilanteista selviytymiseen lapsen kanssa, toi myös tukea asiaan.

Kolmas tapaaminen

Äiti kertoo, että heillä on mennyt mukavasti. Hän tuntee olevansa virkeämpi kuin aiemmin. Tyttö on iloisempi. Sen ovat huomanneet sukulai-

setkin. Pienet harmit menevät helposti ohi. Äiti osaa nykyään käyttää myös huumoria kiukkutilanteissa ja sillä on hyvä vaikutus. Äiti on tyytyväinen, koska koki nyt selviytyvänsä hankalistakin tilanteista.

Tällä hetkellä perheessä menee hyvin ja äidin mielestä tapaamiset voi lopettaa. Äiti kuitenkin varmistaa, että hän saa ottaa yhteyttä, jos tarvitta ilmenee.

Palautelomake

Palautelomakkeeseen äiti kirjoitti, että hän tunsu saaneensa apua. Hänen haluamiaan asioita käsiteltiin ja käyntejä oli riittävästi. Tapaamisten kouluarvosana oli 10. Muuta palautetta:” Tosi hyvä juttu, sain tukea itselleni ja työlle ja voimavaroja jaksaa arkea. Ja tapoja toimia hankalissa tilanteissa. Tuntuu, että on löydetty taas iloa elämään. Kiitos!”

II-malli : Aloitetaan tapaamiset samoin kuin I – mallissa. Muutaman tapaamisen jälkeen selviää, että perheelle ei riitä perhetuki, vaan tarvitaan muita palveluita. Tällöin voidaan perheen luvalla ottaa seuraavaan tapaamiseen mukaan ammattihenkilö, josta perhe voi hyötyä. Näin voidaan saattaa perhe muuhun palveluun. Perhetukityöntekijän on jonkin ajan kuluttua hyvä varmistaa, että perhe saa tarvitsemaansa apua, joko tapaamalla perhe tai puhelimitse.

Esimerkki

Uusperheen lapsella on uniongelmaa sekä äidin masennusseulassa on masennukseen viittaava pistemäärä.

Kuvaus perheestä

Perheeseen kuuluu äiti, isä, kuuden kuukauden ikäinen tyttö sekä joka toinen viikonloppu isän kouluikäiset lapset. Äiti on tällä hetkellä äitiyslomalla. Isä käy töissä tehtaassa. Äidinäidiltä on mahdollisuus saada apua, mutta äidin on vaikea sitä pyytää .

Tämänhetkinen tilanne

Tavattaessa isä on työssä. Äiti on hyväntuulinen ja huomioi lasta hyvin. Vuorovaikutus äidin ja lapsen välillä näyttää hyvältä.

Äidin ongelmana on nukahtaminen yöllä lapsen imettämisen jälkeen. Vanhemmille tulee helposti riitaa pienistäkin asioista ja he syyttelevät toisiaan. Isän lasten tullessa heille viikonlopuksi tilanne vain kärjistyy, usein jo muutamaa päivää ennen lasten saapumista. Heillä on isän kanssa eri näkemykset ja odotukset lasten kasvatuksesta.

Perheen käyttämät keinot

Vanhemmat ovat olleet niin ärtyneitä tilanteeseen, etteivät ole pystyneet tekemään mitään asian muuttamiseksi.

Perhetuen suunnitelma

Yhdessä äidin kanssa mietitään jaksamiseen ”apuvälineitä”.

Isän toivotaan olevan seuraavalla kerralla tapaamisessa mukana, joka sovitaan kahden viikon päähän.

Toinen tapaaminen

Molemmat vanhemmat ovat paikalla. Keskustellaan vanhempien odotuksista niinä viikonloppuina, jolloin isän lapset ovat heillä. Vanhemmat keskustelevat käynteihin liittyvistä ristiriidoista pitkään, välillä kiihtyenkin, eivätkä nähneet tilanteeseen ratkaisua.

Perhetyön suunnitelma

Vanhemmille annetaan luettavaksi Vinkkejä äiti- ja isäpuolelle - moniste (Puheeksi ottamisen apuvälineet sivu 14), josta syntyy paljon keskustelua. Näin he kuulevat toistensa odotukset.

Tapaamisen aikana havaitaan parisuhteessa kireyttä. Molemmat vanhemmat sanovat, että toisen positiivinen huomioiminen on jäänyt viime aikoina melko vähiin. Perhetukityöntekijät suosittelevat yhteyden ottoa perheasiainneuvottelukeskukseen.

Seuraava käynti sovitaan kahden viikon päähän.

Kolmas tapaaminen

Tavattaessa molemmat vanhemmat ovat kotona. Isä sanoo, että asiat ovat melko samalla mallilla, mutta he eivät ole varanneet aikaa perheasiainneuvottelukeskukseen, vaan haluavat vielä seurata tilannetta näin.

Vanhemmat haluavat keskustella lapsia koskevista rajoista. Kumpikin tiedostaa, että rajat lapsille ovat heillä hyvin erilaiset.

Toistensa huomioimista on ollut hyvin vähän. Äiti kokee itsensä väsyneeksi. Hän täyttää EPDS- kyselyn (Arviointimenetelmä, sivu 10). Pisteitä tuli 18/30p eli viittaa keskivaikeaan masennukseen. Äiti lupaa ottaa yhteyttä terveyskeskuslääkäriin. Perheelle ehdotetaan, että ensi tapauksikerralle voidaan ottaa mukaan mielenterveystyötä tekevä sairaanhoitaja. Äidin mielestä on hyvä, että sairaanhoitaja voi tulla heille kotiin.

Seuraavan tapaaminen on kahden viikon kuluttua.

Neljäs tapaaminen

Tapaamisessa mukana on psykiatrinen sairaanhoitaja. Äiti on saanut lääkäriltä mielialalääkityksen ja perheessä sujuu nyt monet asiat paremmin. Isä kertoo, että riitelyäkin välillä on, mutta sitä on vähemmän aikaa ja harvemmin. He ovat järjestäneet yhteistä tekemistä ja sopineet arkeen liittyvistä säännöistä. Positiivista palautetta he ovat yrittäneet toisilleen antaa.

Vanhempien kanssa sovitaan, että tavataan vielä kerran kuukauden kuluttua. Äiti aloittaa hoitosuhteen psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa.

Viides tapaaminen

Perhe on tavattaessa tyytyväinen. He ovat onnellisia tämän hetkiseen tilanteeseen. Äidin käynnit psykiatrisen sairaanhoitajan luona jatkuvat, josta äiti on hyvin tyytyväinen.

Palautelomake

Palautelomakkeisiin äiti ja isä kirjoittivat, että he tunsivat saaneensa apua. Heidän haluamiaan asioita käsiteltiin ja käyntejä oli riittävästi. Kouluarvosanana oli äidiltä 10 isältä 9. Äiti kirjoitti palautteeseen ”on hyvä, että käydään kotona, ettei tarvitse huolehtia lapsen hoidosta. Kotona on myös helpompi puhua.” Molemmat sanoivat, että he saivat käytännön neuvoja, joista on ollut heille apua.

III-malli : Tapaamiset aloitetaan kuten I - ja II – malleissa. Heti ensimmäisellä käynnillä selviää perheen tilannetta kartoitettaessa, että he tarvitsevat muuta apua. Kerrotaan perheelle, mistä he voivat saada asiantuntevimman avun. Mahdollisesti soitetaan ja sovitaan heille aika sinne.

Esimerkki

Isä soittaa varatakseen aikaa perhetukeen, mutta ei suostu kertomaan, mitä asia koskee.

Kuvaus perheestä

Perheeseen kuuluu isä, äiti, kaksi leikki-ikäistä ja yksi kouluikäinen lapsi. Isä käy töissä ja äiti aloittaa kolmen kuukauden päästä työt entisessä työpaikassa. Sukulaiset ovat kaukana, joten lastenhoitoapua ei ole.

Perhetuen tarve

Perheriidat ja avioeron uhka

Tämänhetkinen tilanne

Molemmat vanhemmat tulevat tapaamiseen. Kyseessä on vanhempien väliset ristiriitaisuusongelmat, joita on ollut usean vuoden ajan. Tilanne on koko ajan pahentunut. He eivät haluaisi erota, mutta vaihtoehtoa ei tunnu olevan.

Perhetuen suunnitelma

Mietitään yhdessä vanhempien kanssa mitkä tilanteet aiheuttavat riitatilanteita ja miten niitä voidaan ehkäistä. Isä miettii, että hän voisi lähteä vaikka ajelemaan, kun hänellä pinna kiristyy. Äiti on valmis antamaan isälle hengähdystauon, kun tämä tulee töistä kotiin.

Kerromme, että paikkakunnalla on asiantuntevaa apua erotilanteisiin perheasiainneuvottelukeskukseen ja perheneuvolan yhteistyönä. Varataan sinne heille aika. Sovimme, että tapaamiset perhetuen osalta päättyvät, mutta soitetaan heille kuukauden kuluttua ja kysellään kuulumisia.

Puhelinsoitto kuukauden kuluttua

Äiti kertoo, että paremmin on mennyt. Perheneuvolassa he ovat käyneet vasta kerran. Keskenään he eivät ole enempää puhuneet, mutta ilmapiiri on kaiken kaikkiaan mukavampi. Molemmat ovat olleet helpottuneita ja tyytyväisiä, että rohkenivat hakea apua.

IV-malli : Tapaamiset aloitetaan kuten I -, II – ja III – malleissa. Yhteydenottaja voi tässä tapauksessa olla ammattihenkilö, jonka palvelua perhe odottaa esim. perheneuvolantyöntekijä. Perheen tilanne vaatii perheneuvolan apua, mutta asiakkuuteen pääseminen saattaa

kestää tilanteeseen nähden kauan. Tällöin perhetuki voi ” kannatella ”/ tukea perhettä kunnes pääsevät asiakkuuteen.

Esimerkki

Perheen luvalla perheneuvolan työntekijä soittaa ja toivoo perhetukityöntekijöiden olevan sijaisperheen tukena, kunnes aika perheneuvolaan järjestyy.

Kuvaus perheestä

Isä, äiti, kouluikäinen tyttö sekä puolivuotta sitten perheeseen sijoitettu leikki-ikäinen lapsi. Perheen isä käy töissä ja äiti hoitaa lapsia kotona.

Perhetuen tarve

Sijoitetun lapsen ongelmat ruokailussa ja tunne-elämässä.

Tämänhetkinen tilanne

Koko perhe on mukana tapaamisessa. Aluksi lapsi on varauksellinen ja pelokas.

Lapsi ei ole perheeseen tulon jälkeen suostunut syömään kuin makeisia ja jotain rasvaisia ruokia. Perheen päivärytmi on säännöllinen. Lapsi nukkuu isän mielestä epätavallisen pitkiä yöunia. Lapselle tulee helposti mustelmia. Lapsi ei jaksa kävellä kuin lyhyitä matkoja ja helposti kaatuu. Palloa potkaistessaan hän helposti kaatuu selälleen sekä saattaa ykskaks pudota tuoilta. Myös kiipeily on vaikeaa ja kankeaa.

Vanhempien mielestä lapsi ymmärtää lyhyitä ohjeita mm. vie roska roskikseen, mutta ei pidempiä. Sijaisäitiin hän on selkeästi kiintynyt ja hakee hänestä turvaa. Lapsi leikkii legoilla ja autoilla usein syrjässä muilta. Kirjoista hän pitää ja kuuntelee lyhyitä satuja. Kuvakirjaa isän kanssa katsoessaan pitää siitä siihen asti, kunnes isä kysyy, mikä tämä on. Sen jälkeen lapsi ei enää halua jatkaa ja lähtee pois. Välillä hän menee omaan huoneeseen, istuu ja heittää esim. legoja apaattisena ja poissaolevana. Vanhemmat eivät tiedä, kuinka tilanteeseen pitäisi suhtautua.

Perhetuen suunnitelma

Tehdään lähete verikokeeseen väsymyksen, mustelmien ja huonon ruokahalun vuoksi. Hyvä on selvittää myös motorinen tilanne, siksi tehdään lähete fysioterapiaan. Puheenkehityksen ja ymmärtämisen kartoittamiseksi suositellaan puheterapiaa.

Soitetaan perheneuvolaan ja kysytään, miten vanhempien tulisi toimia lapsen apaattisuus/poissaolokohtauksen aikana.

Ruokailun säännöllisyyteen ja monipuolisuuteen kannustettiin. Positiivinen palaute lapselle onnistumistilanteissa on tärkeää. Kaikenlainen ennakointi tuleviin tilanteisiin kannattaa muistaa.

Seuraava tapaaminen on kuukauden kuluttua.

Toinen tapaaminen

Lapsi on jo selvästi rohkeampi. Sijaisäiti kertoo, että lapsen käyttäytyminen on viime käynnin jälkeen tasaantunut jonkin verran. Poissaolo- ja kiukkukohtauksia on ollut harvemmin, eivätkä ne enää kestä niin kauan kuin aiemmin ja lapseen saa helpommin kontaktin.

Lapsen syöminen on nykyään melko normaalia. Kävellessä hän edelleen väsy ja kaatuilee, eikä ole oppinut värejä, vaikka niitä on ”tankattu”. Keskustellaan vanhempien kanssa, että kannattaa tehdä yhdessä sellaisia asioita, mitä lapsi osaa ja kannustaa yrittämään vähän lisää. Verikokeen tuloksissa Hemoglobiini on vähän alhainen, mutta se korjaantuneeruo kavaliolla. Muuten verikokeet ovat normaalit. Seuraava tapaaminen on kuuden viikon kuluttua.

Kolmas tapaaminen

Koko perhe on paikalla. Fysioterapeutin luona he olivat käyneet kerran ja saaneet vinkkejä liikuntataitojen vahvistamiseen. Äiti kertoo, että puheenkehitys on edennyt hyvin. Lapsi kertoo iltaisin päivän tapahtumista ja osaa yhteisleikkiä isompien lasten kanssa. Ohjeiden noudattaminenkin on alkanut sujua paljon paremmin. Vanhempien mielestä tällä hetkellä ei ole puheterapian tarvetta.

Vanhemmat ottavat puheeksi lapsen pelot, jotka saattavat kohdistua karpäsiin, koiriin tai mihin tahansa uuteen asiaan. Keskustellaan vanhempien kanssa turvan antamisesta pelkotilanteissa.

Kotona poissaolokohtaukset ovat vähentyneet. Äiti tulkitsee ne enemmän sellaisiksi, että lapsi haluaa olla silloin omassa rauhassa. Helposti lapsi edelleen sanoo ” en pysty ”, jos ei osaa. Vanhempien mielestä asiat ovat niin hyvin, ettei perhetukea enää tarvita ja perheneuvola-aikakin on jo puolentoista kuukauden kuluttua.

Palautelomake

Molemmat vanhemmat tunsivat saaneensa apua perhetuelta. Heidän ha luamiaan asioita käsiteltiin ja käyntejä oli riittävästi. Kouluarvosanaksi äiti antoi 8 ja isä 9. Äidin mielestä perhetuki on tärkeää sellaisille perheille, joille on tapahtunut muutoksia esim. sijaislapsen tulo perheeseen tms.. Isän mielestä erilaisten tukitoimien samanaikaisuus on hyvä asia.

3. PERHETUEN TYÖNTEKIJÄ

3.1 Perhetukityöntekijä

FSTKY:n perhetuen toimintamallissa perhetukityöntekijänä on terveydenhoitaja. Työntekijältä odotetaan herkkyyttä ja eläytymistä perheen eri tilanteisiin. Perhetukityöntekijä tukee vanhempia lisäämään lasten hyvinvointia sekä parantamaan vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta. Perhetukityöntekijä auttaa perhettä tarvittaessa keskinäisten keskusteluyhteyksien ja yhteisen ymmärryksen rakentamisessa. Hän kokoaa tarpeen mukaan sopivan tukiverkoston ja luo helpotuksen ja kokemuksen tunteen perheelle siitä, että heitä autetaan. Perhetukityöntekijä jatkaa perheen kanssa koko ongelman selvittelyn ajan.

3.2 Koulutustavoitteet

Perhetukityöntekijän työtapaa tulee kehittää neuvontapainotteisesta toiminnasta sellaiseksi, että hän voi tukea perheitä hakemaan itse ratkaisuja ongelmiinsa. Siksi voimavara- ja ratkaisukeskeinen koulutus on tarpeellista. Vahvuuksien lisäämistä tarvitaan asiakkaan motivointiin sekä ”puheeksi ottamiseen” perheitä kohdatessa. Perhetukityö kaipaa koulutusta erilaisten menetelmien mahdollisuudesta ja niiden käyttöönotosta.

3.3 Työnohjaus

Työnohjaus on perhetukityössä tärkeää, koska työntekijä saa siitä tukea ja keinoja perheen eduksi. Työnohjauksen avulla työntekijä oivaltaa uusia asioita, ymmärtää helpommin asiakkaiden tilanteita, säilyttää paremmin ammattiroolin sekä oikean työskentelytavan. Tämä kaikki antaa työntekijälle valmiuksia toimia paremmin omassa työssään.

4. VERKOSTOITUMINEN

4.1 Perhetukityöntekijän ja neuvolan terveydenhoitajan yhteistyö

Terveydenhoitajat ovat ensisijaisia perhetukeen suosittavia sekä ohjaavia työntekijöitä. He voivat myös konsultoida pulmatilanteissa perhetukityöntekijää. Mahdollisuuksien mukaan terveydenhoitaja on mukana perheen tapaamisessa ensimmäisellä ja viimeisellä perhetukikäynnillä. Terveydenhoitaja jatkaa perheen tukemista neuvolakäynneillä perhetuen päätyttyä. Tieto perheen tilanteesta terveydenhoitajalta perhetukityöntekijälle tai päinvastoin välittyy lisäksi neuvolatiimeissä.

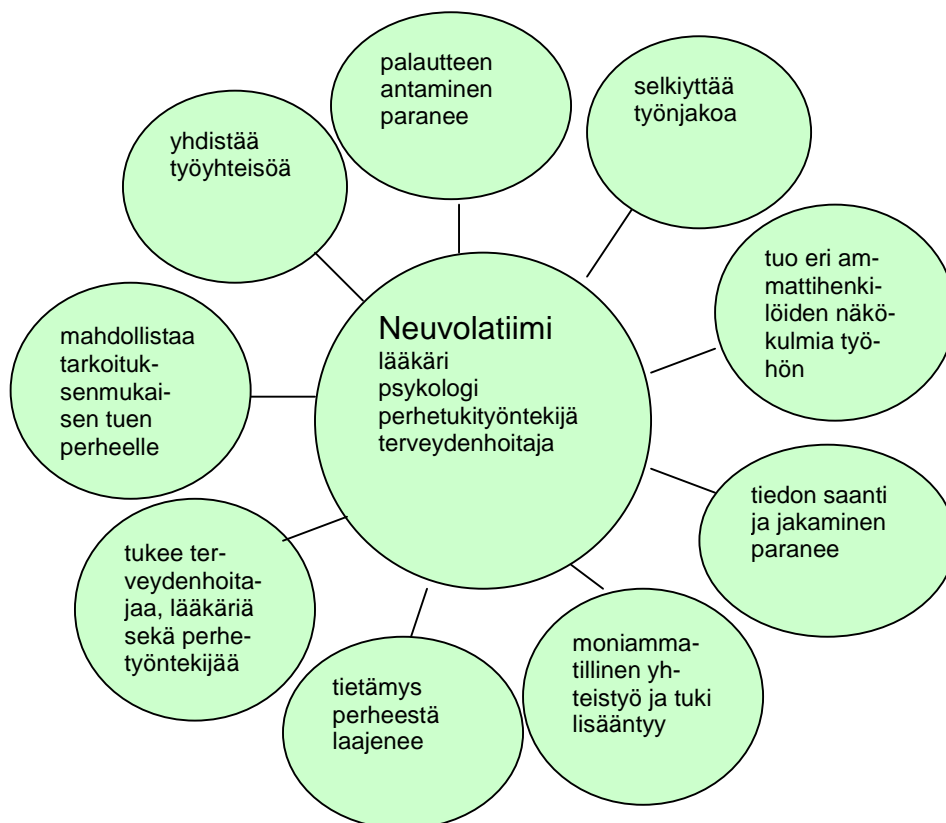
4.1.1 Neuvolatiimi

Jokaisessa kuntayhtymän neuvolassa on toiminut vuodesta 2007 työryhmä, neuvolatiimi, johon kuuluu terveydenhoitaja, perhetukityöntekijä, psykologi ja lääkäri. Neuvolatiimikokoukset ovat kerran kuukaudessa jokaisen kunnan neuvolassa.

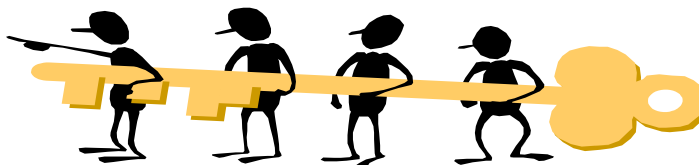
Neuvolatiimissä keskustellaan asiakastapauksista, joille terveydenhoitajat ovat suositelleet perhetukea. Perhetukityöntekijä kertoo niistä perheistä, joiden kanssa on asiakkuus, edellyttäen, että perhe on antanut siihen luvan. Neuvolatiimiin voidaan ottaa myös perhe mukaan tai muita ammattihenkilöitä. Tiimityöskentely on uutta ja kaipaa kehittämistä.

Tähän mennessä neuvolatiimistä on havaittu seuraavanlaista hyötyä:

- työryhmän moniammatillisuus tuo yhteistyöhön useita tiedon ja osaamisen näkökulmia, joka mahdollistaa perheelle tarkoituksenmukaisen tuen
- säännölliset tapaamiset kerran kuukaudessa tukevat neuvolan toimintaa ja yhdistävät työyhteisöä
- työnjaollisesti neuvolatiimi selkiyttää kuka tekee, mitä tekee
- palautteen antaminen asiakastapaamisista helpottuu ja tietämys perheestä laajenee tiimiläisten kesken
- tiedon saanti ja jakaminen sekä tuen saaminen osallistujien kesken paranee

4.2 Yhteistyötahot

Jos perheen ongelman ratkaiseminen vaatii lisätukea, perheen luvalla perhetukityöntekijä ottaa yhteyttä tarvittavaan ammattihenkilöön. Joskus pelkkä konsultaatio riittää, jolloin perhetuki jatkaa perheen kanssa. Joissakin tapauksissa varataan asiakkaalle aika tietylle ammattihenkilölle. Yhteistyö on parasta silloin, jos kokoonnutaan perheen ja asiaan liittyvien ammattihenkilöiden kanssa. Tapaamisten etu on, että kaikki tahot saavat saman tiedon, asiaa lähestytään eri näkökulmista sekä perheen toivomukset pystytään huomioimaan paremmin. Kokoukset voivat olla neuvolan tiloissa tai perheen kotona.

Neuvolan perhetukea ei kannata suunnata niille perheille, joissa jo toimii kunnan sosiaalitoimen perhetyö. Tällä vältetään avun päällekkäisyys. Kyseiset perheet ovat usein liian moniongelmaisia perhetuen työmalliin. Yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa kuitenkin tarvitaan. Sosiaalityöntekijän mukaanotto perhetapaamisiin on tarpeen kartoitettaessa perheelle rahallista tai muuta apua esim. tukiperhettä tai perhetyötä.

Perheessä ilmenevissä mielenterveysongelmissa on mahdollisuus järjestää verkostokokoukset, jossa on mukana psykiatrinen sairaanhoitaja/hoitajat akuuttiryhmästä. Tämä saattaa olla monelle perheelle ”matalan kynnyksen” alku mielenterveyspalveluihin.

Ns. kolmannen sektorin (Seurakunta, Mannerheimin Lastensuojeluliitto) palveluita perhetuki voi suositella perheille vertaistuen ja sosiaalisten verkkojen lisäämiseksi sekä lapsen kehityksen tueksi.

Toivottavaa on, että perheen kanssa ”jatkava” taho järjestää jonkin ajan kuluttua kokouksen, johon perhetukityöntekijä myös osallistuu. Jos näin ei tapahdu, perheen kanssa on syytä tavata ainakin kerran, tai olla yhteydessä esim. puhelimitse, saattamisen jälkeen. Näin varmistetaan perheen avun saaminen. Asioiden eteneminen saattaa olla tietyissä tilanteissa hidasta tai perhe ei ole motivoitunut sovittuun hoitoon.

Eri yhteistyötahot voivat käyttää perhetukea ”ensiapuna” eli perhetukityöntekijä kannattelee perhettä, kunnes pääsevät tarvittavan avun piiriin.

LÄHTEET

- Airikka, S. & Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2003. Parisuhteen roolikartta: käyttäjän opas. Helsinki. Suomen kuntaliitto
- Dyregrov, A. 1993. Lapsen suru 3. Painos. Mannerheimin Lastensuojeluliiton julkaisu. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heino, T. & Berg, K. & Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki. Stakesin monistamo
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta: käyttäjän opas. Helsinki. Suomen kuntaliitto
- Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. & Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolikartta: käyttäjän opas: 2 : Syvennä ja sovelle. Helsinki. Suomen kuntaliitto
- Hintsala, M., Jääskeläinen, M., Nevala, S., Rytönen, E & Syrjälä, R. 2002. Tapa tahtoo tietää. Miete-projekti. Painotalo Suomenmaa Oy
- Häggman-Laitila, A. & Ruskomaa, L. & Euramaa, K. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. MLL. Helsinki. Paino Käpylä Print Oy
- Kankkonen, M. & Suutarla, A. 2006. Pelottaa! Työkirja lapsen pelkojen kohtaamiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Joka kodin konstit -projekti.
- Lampinen, P & Sihvola, S. & Kajanne, P. MLL:n työryhmä. Video Tuomo ja Teemu "Turusen toivot". Terofilmi Oy,
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Leppänen, S. 2001. Kumppanina kurkihirren alla. Helsinki. Uusi tie
- Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 2001. Päänavaus selviytymiseen väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino oy.
- Rantala, K. Video. Hyvää yötä pikkuinen.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Helsinki: Tammi
- Ruuska, K. 2005. Pidä projekti hallinnassa. Tampere. Tammer-Paino Oy
- Uusimäki M. 2005. Perhetyötäkö kaikki? Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Oulu. Oulun kaupungin painatuskeskus.

INTERNETLÄHTEET:

MLL, www.mll.fi

Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry., www.otu.fi

Pirkka, www.pirkka.fi/index/hoidetaan/lehtiartikkelit

Stakes, www.alkoholiohjelma.fi

Terveysportti, www.terveysportti.fi

Väestöliitto, www.vaestoliitto.fi

Liite 1

Perhetilanteen kuvaus

Päiväys

Suunnitelman laadinnassa läsnä

Kuvaus perheestä (perherakenne, työssäkäynti, harrastukset)

Perheen voimavarat

Perhetuen tarve

Perheen käyttämät keinot

Tämänhetkinen tilanne

Perhetuen suunnitelma (kuka, mitä, miten, missä)

Lupa olla yhteydessä perheen omaan terveydenhoitajaan
kyllä____ ei_____

Sovittu seuranta

Liite 2

Arviosi neuvolan perhetukityöstä

Kyllä

Osittain

Ei lainkaan

Tunsin saavani apua

Haluamiani asioita käsiteltiin

Käyntejä oli riittävästi

Annan perhetukitoiminnasta kouluarvosanan (4-10)

Olisin toivonut perhetuelta:

.....

.....

Muuta palautetta:

.....

.....

Kiitos palautteestasi! Se on meille tärkeä!